

UPPGIFTER FÖR CIRKULÄRDATAASEN

Cirkulärnr:	19:30
Diariernr:	19/00960
Handläggare:	Kalle Larsson Helena Meier
Ämnesord:	Provisorisk dödsboförvaltning gravsättning
Avdelning:	Avdelningen för juridik
Datum:	2019-08-23
Mottagare:	Kommunledningar Socialnämnder Dödsbohandläggare
Rubrik:	Socialnämndens och kommunens rätt till ersättning för kostnader för provisorisk dödsboförvaltning och gravsättning
Bilagor:	Inga

Sammanfattning

Kommunen har det yttersta ansvaret för att avlidna personer gravsätts, men har för det rätt till ersättning från dödsboet. Socialnämnden ska i vissa fall ansvara för en provisorisk dödsboförvaltning och får för det begära ersättning från dödsboet.

Detta cirkulär behandlar kommunens rätt att begära dessa ersättningar och vilka kostnader kommunen kan ta betalt för. Cirkuläret berör också skillnaden mellan kommunens ansvar för gravsättning och vad som ingår när gravsättning delvis bekostas inom ramen för den så kallade begravningsavgiften av den som är huvudman för begravningsplatsen. Vi vill med detta tydliggöra skillnaden mellan kommunens yttersta ansvar för gravsättning och de åtgärder som ersättningen ur begravningsavgiften täcker. Avslutningsvis berörs möjligheten för dödsbo att ansöka om ekonomiskt bistånd om dödsboet inte har tillräckliga tillgångar för att bekosta en värdig begravning.

CIRKULÄR 19:30

Avdelningen för juridik

Socialnämndens och kommunens rätt till ersättning för kostnader för provisorisk dödsboförvaltning och gravsättning

Enligt begravningslagen har kommunen ett yttersta ansvar för att avlidna gravsätts. Socialnämnden ska enligt ärvdabalken i vissa fall förvalta dödsbon provisoriskt. För de kostnader som dessa uppgifter medför har kommunen/socialnämnden rätt till ersättning från dödsboet.

Detta cirkulär redovisar reglerna om dessa ersättningar och innehåller underlag för hur de kan tillämpas. Cirkuläret behandlar också skillnaden mellan kommunens kostnadsansvar för gravsättning och den schablonersättning som utgår till en huvudman för en begravningsplats ur den så kallade begravningsavgiften. Anledningen till detta är att den ersättning som huvudmannen får ur begravningsavgiften täcker ett större åliggande än vad som ingår i kommunens yttersta ansvar för att en person gravsätts. Avslutningsvis berörs möjligheten för dödsbon att ansöka om ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen.

Ansvar för provisorisk dödsboförvaltning

I 18 kap. 2 § ärvdabalken anges under vilka omständigheter socialnämnden i en kommun ansvarar provisoriskt för förvaltningen av ett dödsbo. Bestämmelsen har följande lydelse:

”Till dess att egendomen har tagits om hand av samtliga dödsbodelägare eller av den som i annat fall har att förvalta boet, skall egendomen, om den ej står under vård av förmyndare, syssloman eller annan, vårdas av delägare som sammanbodde med den avlidne eller annars kan ta hand om egendomen. Den som har tagit hand om egendomen skall genast underrätta övriga delägare om dödsfallet och, om det behövs god man för någon delägare, göra anmälan hos överförmyndaren enligt 11 kap. föräldrabalken. Vad som har sagts om delägare gäller också efterlevande make som inte är delägare.

Finns det inte någon som sålunda tar hand om den dödes egendom, skall medlem av hushållet som den döde tillhörde, hyresvärd eller annan som är närmast till det ta

hand om egendomen samt tillkalla delägare eller anmäla dödsfallet till socialnämnden. Då anmälan skett eller förhållandet på annat sätt blir känt, skall socialnämnden, om det behövs, göra vad som enligt första stycket åligger delägare. För kostnaderna med anledning av detta har kommunen rätt till ersättning av boet.”

När det gäller provisorisk dödsboförvaltning har lagstiftaren lagt ansvaret på socialnämnden, dvs. den eller de nämnder som fullmäktige utsett att fullgöra kommunens uppgifter inom socialtjänsten (2 kap. 4 § socialtjänstlagen). Kommunfullmäktige ska således inte fatta något särskilt beslut om vilken nämnd som ska ha ansvaret för provisorisk dödsboförvaltning.

Även om rätten till ersättning följer av lag, ankommer det däremot på fullmäktige att ta ställning i den principiella frågan om kommunen ska finansiera verksamheten genom att ta till vara den rätten.

Ansvaret för gravsättning

Bestämmelsen om kommunens yttersta ansvar för att avlidna gravsätts finns i 5 kap. 2 begravningslagen. Lagrummet har följande lydelse.

”Om den avlidne inte efterlämnar någon som ordnar med gravsättningen, skall den ordnas av den kommun där den avlidne senast var folkbokförd eller, om den avlidne inte har varit folkbokförd i Sverige, av den kommun där dödsfallet inträffade.

För kostnaderna har kommunen rätt till ersättning av dödsboet.”

Kommunens ansvar för själva gravsättningen uppkommer då det inte finns någon som tar ansvar för att den avlidne gravsätts. Detta gäller oavsett om den avlidne omfattas av den begravningsavgift som tas ut i samband med den årliga taxeringen eller inte. Vad detta innebär redovisas senare i detta cirkulär.

Ansvaret för gravsättningen ligger enligt begravningslagen på ”kommunen”. Det innebär att kommunfullmäktige bör utse en nämnd som ska fullgöra kommunens uppdrag på detta område. Beslut kopplade till enskilda gravsättningar kan annars komma att ligga på fullmäktige.

Ärendets gång i sådana här fall är att kommunen ser till att gravsättning sker och ersätter den som är huvudman för begravningsplatsen för de direkta kostnaderna för gravsättningen. Kommunen får sedan begära ersättning för sina kostnader av dödsboet, om fullmäktige beslutat att kommunen ska ta till vara rätten till ersättning.

Grunderna för att beräkna ersättningsgilla kostnader

Vid bestämmandet av den ersättning kommunen avser att ta ut, bör självkostnadsprincipen i 2 kap. 6 § kommunallagen beaktas. Bestämmelsen har följande lydelse.

”Kommuner och landsting får inte ta ut högre avgifter än som motsvarar kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som de tillhandahåller”.

Det totala avgiftsuttaget för en verksamhet får enligt denna bestämmelse inte vara högre än kommunens kostnader för verksamheten. Det ligger även i formuleringen i de ovan nämnda lagarna att det handlar om ersättning ”för kostnaderna”.

Frågan är då vilka kostnader kommunen rätt att få ersättning för, dvs. vilka kostnader som är ersättningsgilla, enligt de aktuella bestämmelserna.

Underlag för att beräkna självkostnaden

Kommunens kostnader utgörs erfarenhetsmässigt till stor del av kostnader för den egna personalens handläggning. Handläggningskostnaden räknas som regel ut genom att nedlagd handläggartid, dvs. den tid som en handläggare lägger på arbetet med den provisoriska dödsboförvaltningen respektive gravsättningen, multipliceras med handläggningskostnaden per timme (timkostnaden). Därutöver kan också finnas kostnader för direkta ”utlägg”.

I princip kan alla relevanta direkta och indirekta kostnader som verksamheten ger upphov till ingå i en självkostnadsberäkning. Utöver externa kostnader görs beräkningarna utifrån relevanta interna, direkta och indirekta, kostnader, såsom

- personal- och personalomkostnader, inkluderande pensionskostnader
- lokalkostnader
- material
- tjänster
- försäkringar
- administrationskostnader
- andel av centrala service- och administrationskostnader

SKL har tagit fram underlag för beräkning av timkostnaden för miljö- och plan- och byggområdena, som bör kunna användas även inom andra områden. Underlaget finns på SKL:s webbsida, se

<https://skl.se/samhallsplaneringinfrastruktur/planerabyggabo/lovbyggandetillsyn/taxaplanochbygglov/handlaggningskostnadpertimme.3645.html>

När det gäller rätten till ersättning för dödsboförvaltning och gravsättning finns det inte något sagt i förarbetena om ersättningen ska basera sig på en snittkostnad eller kostnaderna i det enskilda fallet. Om kostnaderna normalt sett varierar kan det bästa vara att lägga de faktiska kostnaderna i det enskilda fallet till grund för begäran om ersättning. Det innebär att kommunen begär ersättning utifrån den faktiska tidsåtgången för den provisoriska dödsboförvaltningen. Timkostnaden kan då beräknas utifrån vad som anges ovan i uppräknningen. Har kommunen andra direkta kostnader för förvaltningen, läggs de till. På motsvarande sätt beräknar kommunen ersättningen för gravsättning: de faktiska kostnaderna för att gravsätta och den faktiska tidsåtgången för att administrera gravsättningen.

Ett principbeslut om ersättning skulle i linje med detta kunna formuleras:

Kommunen tar ut ersättning av dödsbo för sina kostnader för provisorisk dödsboförvaltning respektive för gravsättning. För faktiskt nedlagd handläggningstid, tas ut en ersättning med .... kr/timme (timavgift). Avgift tas ut för varje halv timme nedlagd handläggningstid. Om den sammanlagda handläggningstiden understiger en halvtimme tas ingen timavgift ut. Därutöver tas ersättning ut för direkta utlägg som kommunen haft för att utföra sitt uppdrag.

Kostnader kommunen inte får bära

Kommunen får inte stå för kostnader kopplade till dödsfallet som ligger utanför kommunens uppdrag avseende provisorisk dödsboförvaltning och gravsättning. Detta gäller vare sig det finns tillgångar i dödsboet för att betala den ersättning som kommunen får begära för gravsättningen eller inte.

Om ett dödsbo har ytterligare kostnader kopplade till begravningen och saknar medel för att betala dessa kostnader, kan dödsboet däremot ansöka om ekonomiskt bistånd enligt 4 kap 1 § socialtjänstlagen. Det finns inte någon annan rättslig grund än socialtjänstlagens regler om ekonomiskt bistånd för att en kommun ska kunna bekosta sedvanliga begravningskostnader. I det avslutande avsnittet i cirkuläret lämnas en kort redogörelse för vilka begravningskostnader som ett dödsbo kan få ekonomiskt bistånd.

När det gäller gravsättning kan kommunen inte betala annat än de faktiska kostnaderna för själva gravsättningen, eftersom det är bara gravsättningen som är ett kommunalt ansvar. De kostnader för gravsättningen som kommunen kan ersätta inskränker sig därför till de kostnader som huvudmannen för begravningsplatsen har för att gräva ut plats i marken, nedsänka stoft och sedan lägga tillbaka jorden.

Exakt hur gravsättning går till varierar från kommun till kommun. Den billigaste varianten är enligt uppgift direktkremering och plats i minneslund. När det gäller personer som inte omfattas av begravningsavgiften och där dödsboet inte kan bära kostnaderna för gravsättning, dvs. när gravsättningen helt och hållet blir ett ansvar för kommunen, kan det finnas anledning att kommunen träffar lämpliga aktörer på orten och ser över vilka möjligheter som finns för att ordna en respektfull och samtidigt kostnadseffektiv gravsättning.

Det bör uppmärksammas att den ersättning som begravningsplatsen har rätt till när gravsättningen bekostas genom begravningsavgiften omfattar mer än att stoftet kommer i jord. Kommunen kan dock inte lägga andra kostnader till grund för beräkningen av den ersättning som kommunen får begära från dödsboet, än de direkta kostnaderna för själva gravsättningen.

Kostnaden för bårhus, transport till och från bårhus etc. åligger regionerna enligt 2 kap. 1 § 3 i hälso- och sjukvårdslagen (HSL) - "omhändertagande av avlidna".

Kommunerna har i vissa situationer motsvarande ansvar för de som avlider i särskilda

boendeformer (12 kap. 1 § HSL). I vissa fall kan ansvaret delas beroende på hur kommuner och regioner har avtalat kring hemsjukvårdsansvaret. Regionens ansvar gällande transport och förvaring upphör när stoftet lämnats ut för kistläggning eller motsvarande. Detsamma gäller om kommunen har liknande ansvar för omhändertagande av den avlidne.

Begravningsplatsens rätt till ersättning ur begravningsavgiften

För den som vid dödsfallet var folkbokförd i Sverige bekostas gravsättningen genom den begravningsavgift som finansierar begravningsverksamheten. Det som ingår i begravningsavgiften är:

- gravplats eller motsvarande på allmän begravningsplats under en tid av 25 år
- gravsättning inklusive gravöppning, återfyllning och iordningställande av öppnad grav
- transporter från det att huvudmannen övertagit ansvaret för stoftet till dess att gravsättning har skett, med undantag av transport för gravsättning utanför huvudmannens område, om inte transporten beror på ett avtal om tillhandahållande av särskilda gravplatser
- kremering
- lokal för förvaring och visning av stoftet
- lokal för begravningsceremoni utan religiösa symboler.¹

Den som ansvarar för en begravningsplats får ett schabloniserat ersättningsbelopp ur begravningsavgiften. Det schabloniserade ersättningsbeloppet, som fastställs av Kammarkollegiet, betalas ut till dem som är huvudmän för allmänna begravningsplatser.² Huvudmän är territoriella församlingar inom Svenska kyrkan samt Stockholms och Tranås kommuner.

Om den avlidne var folkbokförd i Sverige vid dödsfallet, kommer begravningsavgiften att finansiera de åtgärder vid gravsättningen som begravningsplatsen står för, även i de fall kommunen ordnar med gravsättningen. Kommunen har i ett sådant fall rätt till ersättning av dödsboet för kostnaderna för den egna administrationen av gravsättningen samt eventuella direkta utlägg som gravsättningen för med sig.

Ersättning ur begravningsavgiften utgår inte, om den avlidne personen inte var folkbokförd i Sverige vid dödsfallet. Om dödsboet då inte ordnar med begravningen, ankommer det i sådana fall på kommunen att se till att gravsättning sker och att betala innehavaren för gravplatsen för detta. Kommunen har i sin tur rätt till ersättning av dödsboet både för kostnaderna för den egna administrationen och direkta utlägg som gravsättningen för med sig.

---

¹ 9 kap. 6-7 §§ begravningslagen

² 9 kap. 11-13 §§ begravningslagen, 45 a - 46 §§ begravningsförordningen

Kommunen kan dock inte ersätta innehavaren av begravningsplatsen med motsvarande belopp som begravningsavgiften avser att bekosta. Det beror på att kommunens ansvar enligt 5 kap 2 § begravningslagen är begränsat till gravsättningen, medan begravningsavgiften även bekostar andra åtgärder.

Rätten till ekonomiskt bistånd för kostnader kopplade till en begravning

Om det inte finns medel i dödsboet för att bekosta det som ingår i en begravning kan dödsboet ansöka om ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen, då sådant kan utgå för att den avlidne ska få en värdig begravning.

Vad som ryms inom *värdig begravning* prövas i det enskilda fallet och ett dödsbo kan i vissa fall behöva vikta/prioritera kostnader. Vanligt förekommande för att avlidne ska få en värdig begravning är³:

- Enkel förtäring till de närmaste anhöriga i samband med begravningsceremonin
- Kortare transport av den avlidna till gravplats
- Transport från hem till bårhus
- Gravsten
- Inskription på gravsten
- Borglig begravningsförrättare
- Enklare blomsterdekoration
- Enklare kista/urna
- Kistläggning

Förutom att respektera religion och traditioner behöver socialnämnden vid prövning av en ansökan om ekonomiskt bistånd ta hänsyn till faktiska förutsättningar och kostnader för olika åtgärder på orten.

Sveriges Kommuner och Landsting
Avdelningen för juridik

Germund Persson
Chefsjurist

Kalle Larsson
Förbundsjurist

Helena Meier
Förbundsjurist

---

³ Socialstyrelsens handbok (2013) *Ekonomiskt bistånd*.